การบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4
The Temple Administration of Iddhipada 4 in Nonthaburi Province

พระครูวิมล สุวรรณกร
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 และ 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ จำนวน 12 รูป ที่มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบงานศาสนกิจที่เกี่ยวกับการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี

ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการควรจะมีการบูรณาการบริหารวัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และพันธกิจ โดยสร้างทีมงานให้มีความพร้อมเพรียงกันประชุมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง (ฉันทะ) มีความเพียรพยายาม เข้มแข็งและอดทน (วิริยะ) มีความตั้งใจทำงานเพื่ออุทิศผลงานเป็นสาธารณประโยชน์ (จิตตะ) และผู้บริหารควรจะมีการประชุมปรึกษาหารือการบริหารวัดด้วยเหตุผล ด้วยหลักการ ด้วยสติปัญญา ด้วยสัมมาปฏิบัติ (วิมังสา)

2. ปัญหาอุปสรรคในการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการไม่ได้สร้างวิสัยทัศน์ให้บุคลากรที่ชัดเจน ขาดการวางแผนและการวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันและอนาคต ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการและเป้าหมายการบริหารวัดไม่ชัดเจน

คำสำคัญ : การบริหารวัด/ หลักอิทธิบาท 4/ จังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aimed to (1) study the temple administration by Iddhipadda 4, (2) study the application of Iddhipadda 4 in administration. The sample comprised of 12 temple administrators and ecclesiastical officials. Data were collected through in-depth interview and document study.

The results showed that:

1. The principles of Iddhipadda 4 should be integrated effectively in the temple administration.

2. The difficulties in applying Iddhipadda 4 in the temple administration were lacking of the envision of the personnel, lacking the strategic plan, and vagueness of the goals.

Keywords: temple administration/ principle of Iddhipadda 4/ Nonthaburi province

บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ มีภาระหน้าที่ในการดำเนินการจัดการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน การปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย เป็นแนวทางการสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน และเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข คณะสงฆ์จะต้องอยู่ภายใต้องค์กรบริหารเดียวกันทั้งราชอาณาจักร ก่อนหน้านั้นมีพระมหากษัตริย์ทรงกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ แต่ก็มิได้มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจดูแลพระสงฆ์ทั่วประเทศ แม้จะมีตำแหน่งพระสังฆราชมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย แต่พระสังฆราชก็ไม่มีอำนาจปกครองคณะสงฆ์ทั้งประเทศจะดูแลพระสงฆ์เป็นเมือง ๆ เท่านั้น จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีการแต่งตั้งพระสังฆราชเป็นประมุขของสงฆ์ทั้งหมด แม้กระนั้นพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกในราชทินนามแสดงถึงความเป็นประมุขของสงฆ์ทั้งหมด แม้กระนั้นพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็มิได้มีอำนาจปกครองพระสงฆ์อย่างแท้จริงเป็นเพียงสมณศักดิ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงความยกย่องเชิดชูแก่พระภิกษุที่มีข้อวัตรปฏิบัติงดงามที่สมควรเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑลมากกว่า ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแต่ในทางปฏิบัติองค์การคณะสงฆ์ก็มีอยู่แต่เพียงในทำเนียบเท่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2553) ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์ในท้องถิ่นต่างๆ

จึงเป็นตัวของตัวเองในแง่ที่เป็นอิสระจากส่วนกลางโดยกลมกลืนเข้ากับชุมชนมากกว่า แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่าแต่ละวัดจะอยู่เป็นเอกเทศ หากมีการรวมกันเป็นเครือข่ายมีการดูแลของพระผู้ใหญ่ที่มีฐานะเป็นอุปัชฌาย์ทำหน้าที่ให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรทำให้เกิดสายสัมพันธ์แบบอาจารย์กับศิษย์ ส่วนในภาคกลางจะมีเครือข่ายวัดใหญ่ในเมืองแวดล้อมด้วยวัดเล็กๆ ตามหัวเมือง เจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายทำหน้าที่ระงับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามวัดในเครือข่าย ทำให้สภาพการปกครองคณะสงฆ์มีความสับสน เป็นเหตุให้ต้องมีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระสังฆาธิการในเมืองไทยนั้นมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไปได้ก็ด้วยอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป (คู่มือพระสังฆาธิการ, 2553)

ปัญหาอุปสรรคการบริหารวัดคือ เจ้าอาวาสทำงานหละหลวม ไม่รัดกุม ไม่รอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่หย่อนยาน ไม่บำรุงรักษาวัด ไม่จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ไม่ดำเนินการสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ภายในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ไม่เป็นธุระในการศึกษาอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย ไม่ให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลภายในวัด นอกจากนั้นปัญหาอุปสรรคพระสังฆาธิการหย่อนยานความสามารถ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ควบคุมคณะสงฆ์ในพื้นที่การปกครองให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม ไม่กำหนดการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ไม่ส่งเสริมการศาสนศึกษา การเผยแผ่การสาธารณูปการให้ชัดเจน เป็นต้น (พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมฺโม, 2553) สำหรับหลักพุทธธรรมเพื่อการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารวัดในสภาพปัจจุบันนี้ โดยการอ้างถึงพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมสำคัญที่เป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความสำเร็จผล นำไปสู่การบูรณาการปัจจัยที่ผู้บริหารพิจารณาการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมให้มีฉันทะ คือ ความพอใจในภาระหน้าที่การงานอยู่เสมอ วิริยะ คือ ความเพียรพยายามประกอบการงานด้วยความเข้มแข็งอดทน จิตตะ คือ ตั้งใจทำงานด้วยการอุทิศตัวอุทิศใจ และวิมังสา คือ การใช้สติปัญญาพิจารณาเหตุผลในการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาเรื่อง “การบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4” เพื่อศึกษาการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี

ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 นอกจากนั้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการบริหารวัดตามหลักอิทธิบาท 4 ให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 ในแต่ละวัดในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป

ผลการวิจัย

1. ผลการบริหารวัดตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีตามหลักอิทธิบาท 4 ดังต่อไปนี้

1) ด้านฉันทะ : ความพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหารมีฉันทะพร้อมเพรียงกันในองค์กร มีการประชุมสัมมนา เป็นอาการที่จิตใฝ่ปรารถนาอยากทำสิ่งนั้นด้วยความสุจริต อยากทำสิ่งดีงามเพื่อให้ความถูกต้องเกิดมีขึ้น อยากให้สิ่งนั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ประณีตงดงาม เมื่อผู้บริหารมีความใฝ่ใจใคร่จะทำเช่นนี้ ก็จะมีความคิดสร้างสรรค์ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลงได้ ฉันทะนี้เป็นคุณธรรมสำคัญในเบื้องต้นของผู้บริหารที่ผู้ปรารถนาความเจริญพึงทำให้เกิดมีในตน

2) ด้านวิริยะ : ความเพียรพยายาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหารมีวิริยะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรประกอบการงานด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ท้อถอย มีความเพียรประกอบความดีด้วยความกล้าหาญ ไม่กลัวต่อความยากลำบาก คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย

3) ด้านจิตตะ : ความเข้าใจสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหารมีจิตตะ คือ มีความตั้งใจทำงาน รับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย หมั่นใส่ใจ สนใจฝักใฝ่ในความดีด้วยความมั่นใจ ผู้บริหารที่มีอิทธิบาทข้อนี้จะประกอบกิจการสิ่งใดก็จะทำด้วยความมีชีวิตชีวา มีความกระตือรือร้น สดชื่นอยู่ในขณะที่ทำงานเสมอหรือเรียกว่ามีกะจิตกะใจทำงาน การทำงานทุกอย่างย่อมมีความผิดพลาด เพราะผู้บริหารที่ไม่มีความผิดพลาด คือ ผู้บริหารที่ไม่ได้ทำอะไรเลย แต่งานของผู้มีอิทธิบาทคือจิตตะนี้จะมีความผิดพลาดน้อยมากและผลงานที่ทำสำเร็จลงก็มีผลเป็นที่น่าสนใจ

4) ด้านวิมังสา : การตรวจสอบความพร้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร มีวิมังสา คือ มีความมั่นใจใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหรือหย่อนในหน้าที่การงานที่ทำโดยมีการวางแผนวัดผล คิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ การที่ผู้บริหารใช้สติปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยคิดหาเหตุผลและสอบสวนเช่นนี้ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องราวที่พิจารณาอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ทั้งยังเป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นไปดิ่งไปกับเรื่องราวที่พิจารณานั้นโดยไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก เมื่อพิจารณาแล้ว พบข้อบกพร่องของงานก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี พบว่าผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ดังต่อไปนี้

1) ด้านการวางแผน (planning) โดยผลรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การวางแผนนับว่าเป็นกระบวนการขั้นแรกของการดำเนินงานทั้งหมด เพราะว่าการวางแผนจะทำให้เราได้รู้ถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการดำเนินงาน การวางแผนเป็นเรื่องของการกำหนดงานที่จะต้องกระทำในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อใช้เป็นแนวทางของการปฏิบัติงานกำหนดเป็นแผนสำหรับช่วงเวลาที่กำหนดการ ตลอดจนมีการวางระบบการทำงานและวิธีการปฏิบัติงานให้มีความรัดกุมและเหมาะสม เป็นต้น

2) ด้านการจัดองค์การ (organizing) โดยผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า โครงสร้างองค์การ หมายถึงแผนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ภายในองค์การเพื่อการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น โครงสร้างแบบแผนหน้า โครงสร้างการแยกแยะประเภทกิจกรรมและบุคคล โครงสร้างจะ

เป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจภายในองค์การ โครงสร้างจะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนและเป็นแนวทางของกิจกรรมดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

3) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (commanding) โดยผลรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหาร มีหน้าที่สำคัญคือการสั่งการหรือการอำนวยการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ความสำเร็จลุล่วงของงานจะเกิดขึ้นเป็นไปโดยราบรื่นได้ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนั้น ผู้บริหารมีวิธีการสั่งการ เช่น แบบออกคำสั่ง เป็นการสั่งงานในลักษณะเร่งด่วนหรือมีเหตุฉุกเฉิน การสั่งงานแบบขอร้อง เป็นการสั่งงานในลักษณะนี้เป็นไปในทางขอร้องหรือเป็นการจูงใจให้ปฏิบัติงาน การสั่งงานแบบให้คำแนะนำ เป็นการสั่งในลักษณะนี้เป็นไปในทางส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตาม การสั่งงานแบบอาสาสมัคร เป็นการสั่งงานในลักษณะการปฏิบัติงานนอกเหนือจากงานประจำอยู่แล้ว เป็นต้น

4) ด้านการประสานงาน (coordinating) โดยผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การประสานงานเป็นความรับผิดชอบโดยตรงที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการเชื่อมโยงงานทุกงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลให้วัตถุประสงค์ของงานที่วางไว้หรือแผนที่วางไว้มีการนำมาปฏิบัติและบรรลุผลสำเร็จ การจัดการแบ่งประเภทการประสานงานดังกล่าวแม้จะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน แต่สรุปแล้วมีอยู่ 2 ประเภท คือ การประสานงานอย่างเป็นทางการ และการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ

5) ด้านการควบคุม (controlling) โดยผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้บริหารมีหน้าที่ในการควบคุมองค์การประกอบด้วย การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นต้น การควบคุมระบบช่วยให้องค์การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การควบคุมช่วยป้องกันการสมความผิดพลาด การควบคุมช่วยในการสนองต่อสภาพแวดล้อม การควบคุมช่วยลดต้นทุน การควบคุมช่วยจัดการกับความซับซ้อนขององค์การ และการควบคุมอื่นๆ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาการบริหารวัดตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการต้องบูรณาการหรือประยุกต์ใช้กับการบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการที่เกี่ยวข้องมีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายผลดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) ด้านฉันทะ : เป็นคุณธรรมสำคัญในเบื้องต้นของผู้บริหารที่ผู้ปรารถนาความเจริญพึงทำให้เกิดมีในตน เพื่อขจัดความเกียจคร้านให้หมดไปแล้วใฝ่หาความเจริญก้าวหน้า หันมาเอาใจใส่ต่อกิจการที่ทำ สามารถทำให้สมปรารถนาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของพระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการบริหารงานของวัดว่ามีความสำคัญในการทำให้วัดสามารถพัฒนา

ไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้มีความสามารถ ทำให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณรปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐไปสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าวัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์การศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนันทนาการของประชาชน การบริหารวัด หมายถึงการปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จไปด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด วัดเป็นพุทธศาสนสถานที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชน การบริหารวัดอย่างเป็นระบบระเบียบ มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น ปลอดภัย น่าอยู่ น่าเข้าไปประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ สามเณรและพุทธศาสนิกชน วัดก็จะสามารถเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น (การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, 2543) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ ปวฑฺฒโน (2553) “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาวัดในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณร มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครอง และอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการสาธารณูปการ สำหรับด้านอื่น ๆ ที่เหลือมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

2) ด้านวิริยะ : ประโยชน์ของวิริยะคือกำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่อง ถ้าผู้บริหารขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้า มีแต่งานค้างกลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่าวัดมีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันมีรากฐานจากการหล่อหลอมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัดตามหมู่บ้านหรือตำบลต่างๆ เป็นหน่วยปฏิบัติการ ตามหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นส่วนประกอบของสังคมและเป็นสมบัติส่วนร่วมของคนทั้งชุมชน วัดจะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดถึงงานประเพณีต่าง ๆ พระสงฆ์ในวัดจะเป็นผู้นำ ทางจิตใจของประชาชน และทำหน้าที่สืบต่อพระศาสนา จะต้องศึกษาเล่าเรียน เพื่อปฏิบัติชอบด้วยกาย วาจา และใจ ให้อยู่ร่วมกับคนในชุมชนหรือสังคมอย่างมีความสุข ตามพระพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์ของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อเกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย” (บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน, 2553, หน้า 10) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอำนาจ ปวฑฺฒโน (2553) “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาวัดในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสังฆาธิการและ

พระภิกษุสามเณร มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครอง และอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการสาธารณูปการ สำหรับด้านอื่นๆ ที่เหลือมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

3) ด้านจิตตะ : ประโยชน์ของจิตตะคือทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันท่วงที ถ้าผู้บริหารขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้เสียแล้ว อีกประการหนึ่ง ประโยชน์ของจิตตะเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในที่สุดแล้วก็จะช่วยเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของกรมการศาสนาได้แสดงทัศนะต่อการบริหารวัด หมายถึงการบริหารวัดจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับพระภิกษุสามเณรและบุคคลภายในวัดแล้ว การบริหารวัดยังมีความเกี่ยวข้องประสานงานกับบุคคลภายนอกวัด เช่น ในรูปคณะกรรมการวัด ประชาชนทั่วไป หน่วยงานราชการและเอกชน เพราะฉะนั้น การบริหารวัด จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของกิจกรรมโครงการต่างๆ กล่าวคือ ทำให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นระบบมากขึ้น การประสานงานสะดวก และเกิดความประหยัดในการดำเนินงาน เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้ การดำเนินงานประสบผลสำเร็จทุกคนพอใจ (คู่มือการบริหารและการจัดการวัด, 2553) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสหัส ฐิตสาโร (2552) “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในองค์กรคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของการบริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่า ยังขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัด รวมทั้งการบริหารจัดกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับภาค จนถึงระดับวัดการปกครองมีการรวมศูนย์ และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดีและไม่เป็นระบบ การเผยแผ่ยังเป็นรูปแบบเดิมและขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย การบริหารงานสาธารณูปการ ก็ขาดระบบแบบแผนที่ชัดเจนขาดระบบการจัดการที่ดี การศึกษาสงเคราะห์ขาดการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดี และไม่เป็นระบบและด้านการสาธารณสงเคราะห์มีรูปแบบและระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน เป็นต้น

4) ด้านวิมังสา : ประโยชน์ของวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้การเอาชนะปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในที่สุดแล้วก็จะช่วยเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคมากขึ้นนั่นเอง สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) ได้กล่าวถึงแนวความคิดในการบริหารวัดว่า การบริหารวัด

หมายถึงการดูแล รักษาตน การปกครอง ดูแลรักษาหมู่คณะ คือพระภิกษุทั้งวัด รวมทั้งสามเณร และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด และการจัดการกิจการของวัด ซึ่งจะมีทั้งกิจกรรมต่างๆ พิธีกรรมต่างๆ และการจัดการทางด้านการเงินและทรัพย์สินอื่นๆ ของวัดอันเป็นของส่วนรวมของพระภิกษุทั้งวัด (การบริหารวัด, 2549, หน้า 36) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของไพบูลย์ ตั้งใจ (2554, บทคัดย่อ) “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาบริษัท แอมพาสอินดัสตรี จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พนักงานมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดียิ่งขึ้น

จากผลการศึกษากระบวนการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรี ที่พบว่า ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารวัดในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีประเด็นในการอภิปรายผลตามหลักการบริหาร 5 ประการคือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น ดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผน : ผู้บริหาร มีหน้าที่ในการวางแผน เป็นกระบวนการขั้นแรกของการดำเนินงานทั้งหมด การวางแผนเป็นเรื่องของการกำหนดงานที่จะต้องกระทำในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป็นนโยบายเพื่อใช้เป็นแนวทางของการปฏิบัติงานกำหนดเป็นแผนสำหรับช่วงเวลาที่กำหนดการ ตลอดจนมีการวางระบบการทำงานและวิธีการปฏิบัติงานให้มีความรัดกุมและเหมาะสม นอกจากนั้นวัตถุประสงค์ของการวางแผนเพื่อกำหนดจุดหมายปลายทางที่องค์การอย่างน้อย 4 ประการ คือ กำหนดทิศทาง ลดผลกระทบการเปลี่ยนแปลง ลดความสูญเสีย เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของติน ปรัชพฤทธิ์ ได้ให้ความหมายการวางแผน หมายถึงการพิจารณากำหนดเป้าหมายและพัฒนาการเพื่อเลือกเส้นทางสำหรับการกระทำในอนาคต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว การวางแผนนั้นรวมถึงระเบียบวิธีสำหรับการลดจำนวนทางเลือกเพื่อเลือกเส้นทางให้น้อยลง เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ได้รับความเห็นชอบมาแล้ว การวางแผนมิใช่เพื่อเป็นเพียงการกำหนดเป้าหมายเท่านั้น แต่รวมถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน การประสานงานและการกำหนดมาตรฐานการทำงานเพื่อประโยชน์ทางการควบคุม ซึ่งจะเป็นหลักประกันว่า กิจกรรมหรือเหตุการณ์จะเป็นไปตามที่แผนวางไว้ (ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, 2551)

2. ด้านการจัดองค์การ : เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร สืบเนื่องจากการวางแผน เมื่อองค์การจัดทำเป้าหมาย วัตถุประสงค์ขององค์การและแผนกลยุทธ์แล้ว ผู้บริหารต้องออกแบบโครงสร้างองค์การเพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้ โครงสร้างองค์การ หมายถึงแผนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ

ต่างๆ ภายในองค์การเพื่อการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น โครงสร้างแบบแผนหน้า โครงสร้างการแยกแยะประเภทกิจกรรมและบุคคล โครงสร้างจะเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจภายในองค์การ โครงสร้างจะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนและเป็นแนวทางของกิจกรรม นอกจากนั้น วัตถุประสงค์ขององค์การเพื่อกำหนดงานในองค์การให้ชัดเจน ทำให้ทุกคนที่ทำงานในองค์การทราบและดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภิตา จิวะพงศ์ (2553, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้นำที่ดีควรมีภาวะผู้นำสำคัญ 4 ประการคือ 1) มีความฉลาด ผู้นำจะต้องมีความฉลาดคิดทันต่อเหตุการณ์ มีความคิดริเริ่มที่จะสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ มีความฉลาดและมีไหวพริบ สามารถจูงใจผู้ร่วมงานให้เกิดความร่วมมือร่วมใจได้ 2) ความเจริญวัยทางสังคม ผู้นำต้องคลุกคลีกับคนจำนวนมาก จึงทำให้เกิดประสบการณ์ต่าง ๆ นานา เกิดความรอบรู้กว้างขวาง มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความสามารถนำกลุ่มได้ 3) มีความต้องการประสบความสำเร็จ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความกระตือรือร้นที่จะให้งานที่ตนรับผิดชอบบรรลุผลสำเร็จ ต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ทำงานอย่างจริงจังจนงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย 4) มีทัศนคติทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นบุคคลที่ทุกคนยอมรับ เพราะจะทำงานสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและหมั่นสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ : ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและล่อง ผู้บริหาร มีหน้าที่สำคัญคือการสั่งการหรือการอำนวยการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ความสำเร็จลุล่วงของงานจะเกิดขึ้นเป็นไปโดยราบรื่นได้ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนั้น ผู้บริหารมีวิธีการสั่งการ เช่น แบบออกคำสั่ง เป็นการสั่งงานในลักษณะเร่งด่วนหรือมีเหตุฉุกเฉิน การสั่งงานแบบขอร้อง เป็นการสั่งงานในลักษณะนี้เป็นไปในทางขอร้องหรือเป็นการจูงใจให้ปฏิบัติงาน การสั่งงานแบบให้คำแนะนำ เป็นการสั่งในลักษณะนี้เป็นไปในทางส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานตามการสั่งงานแบบอาสาสมัคร เป็นการสั่งงานในลักษณะการปฏิบัติงานนอกเหนือจากงานประจำอยู่แล้ว เช่น การปฏิบัติงานนอกเวลา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวถึงการสั่งการ คือ ความพยายามในการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนด้วยดี เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หลักการจัดการ, 2550) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลากร เทียนส่องใจ (2552, บทคัดย่อ) “จริยธรรมผู้นำรัฐตามหลักพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ธรรมาธิปไตยเป็น

แก่นแท้ของจริยธรรมแห่งผู้นำรัฐ และมีหลักจริยธรรมของผู้นำรัฐอีกหลายประการที่จะสนับสนุนให้เกิดธรรมาธิปไตย มีความสัมพันธ์โยงใยซึ่งกันและกันในทุกมิติของการนำไปใช้ สรุปได้ดังนี้ คือ 1) มิติของปัญญา (wisdom) ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ ปัญญาพละ สัสสเมธะ และปุริสเมธะ หมายถึง มีสติปัญญาความสามารถในการกระทำการงานบริหารประเทศให้มีความมั่นคงอุดมสมบรูณ์ มีเศรษฐกิจครัวเรือนที่ดีและมีเสถียรภาพ ส่งเสริมสนับสนุนคนดีมีความสามารถ 2) มิติแห่งอำนาจ ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ พาหพละ โภคพละ อมัจจพละ และอภิชัจจพละ หมายถึง ผู้นำรัฐมีสุขภาพแข็งแรง ฐานะดีพอประมาณ มีข้าราชการที่ซื่อสัตย์ และมีความสามารถเป็นฐานกำลังในการบริหารประเทศ 3) มิติของหน้าที่ ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ จักรวรรดิวัตร คือหลักธรรมในการปกครองประเทศ ทำนุบำรุงคุ้มครองรักษาประชาชนทุกหมู่เหล่าให้มีความสงบสุขโดยชอบธรรม 4) มิติของจิตใจ ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ พรหมวิหาร ตปะ ศีล อักโกธะ อวิหิงสา และขันติ หมายถึง ผู้นำรัฐต้องมีจิตใจเปี่ยมไปด้วยความเมตตา กรุณา ในการช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยเท่าเทียมกัน 5) มิติของการเสียสละ ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ ทาน ปริจจาคะ หมายถึง การสละทรัพย์สิ่งของช่วยเหลือประชาชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขแห่งชนหมู่มาก เหนือกว่าประโยชน์สุขแห่งตน 6) มิติของมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยหลักจริยธรรม ได้แก่ ปิยวาจาหรือวาชาเปยยะ อัตถจริยา สมานัตตา สัมมาปาสะ มัททวะ หมายถึง การรู้จักพูดเจรจาด้วยวาจาอ่อนหวานไพเราะน่าฟัง มีประโยชน์และเสริมสร้างความสามัคคี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน 7) มิติของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย หลักจริยธรรม ได้แก่ อปริหานิยธรรม หมายถึง มีการประชุมปรึกษาหารือกันโดยสม่ำเสมอและพร้อมเพรียงกัน 8) มิติของความยุติธรรม (justice) ประกอบด้วยหลักจริยธรรม ได้แก่ อคติ อาชชวะ และอวิโรธนะ หมายถึงต้องเป็นผู้วินิจฉัยเรื่องต่างๆ ด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียงด้วยความชอบ ความโกรธ ความเกลียด ความไม่รู้ ความไม่ชอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเกือบทุกมิติดังกล่าวจะมีหลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรมสนับสนุน

4. ด้านการประสานงาน : ผู้บริหารมีภาระหน้าที่ต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน การประสานงานเป็นความรับผิดชอบโดยตรงที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการเชื่อมโยงงานทุกงานที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งมีผลให้วัตถุประสงค์ของงานที่วางไว้หรือแผนที่วางไว้มีการนำมาปฏิบัติและบรรลุผลสำเร็จ การจัดการแบ่งประเภทการประสานงานดังกล่าวแม้จะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน แต่สรุปแล้วมีอยู่ 2 ประเภท คือ การประสานงานอย่างเป็นทางการ และการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ นอกจากนั้น การประสานงานนั้นเป็นทักษะที่อาจเกิดขึ้นโดยสามัญสำนึกของผู้บริหาร หรืออาจเกิดขึ้นตามความเคยชินของผู้ปฏิบัติงานในองค์การ ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมให้การประสานงานได้รับผลดี สอดคล้องกับแนวคิดของเกษม สุวรรณกุล ได้อธิบายการประสานงาน หมายถึง การที่บุคคลหรือหน่วยงานในองค์การ

ทำงานร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์เดียวกัน (การบริหารราชการส่วนภูมิภาค, 2553) การประสานงาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย ในกระบวนการในขั้นตอนนี้ผู้บริหารย่อมจัดให้มีวิธีการและใช้วิธีการต่าง ๆ อันมีระเบียบแบบแผน ซึ่งส่งเสริมให้การปฏิบัติงานในเรื่องต่าง ๆ เป็นไปโดยสมานฉันท์ เพื่อให้ได้ปริมาณและคุณภาพของงานสูงที่สุด

5. ด้านการควบคุม : ผู้บริหารมีภาระหน้าที่ในการกำกับงานให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว มีหน้าที่ในการควบคุมองค์การประกอบด้วย การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นต้น การควบคุมระบบช่วยให้องค์การดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การควบคุมช่วยป้องกันความผิดพลาด การควบคุมช่วยในการสนองต่อสภาพแวดล้อม การควบคุมช่วยลดต้นทุน การควบคุมช่วยจัดการกับความซับซ้อนขององค์การ และการควบคุมช่วยให้เกิดนวัตกรรม นอกจากนั้น วัตถุประสงค์การควบคุมที่สำคัญเพื่อบังคับให้ผลงานมีมาตรฐานถูกต้องตามที่ได้กำหนดไว้ เพื่อป้องกันรักษาสินทรัพย์ขององค์การไม่ให้สูญหายเพื่อให้คุณภาพของการปฏิบัติงานมีมาตรฐาน และเพื่อให้มีการจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงาน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของธงชัย ยมจินดา ได้กล่าวถึงการควบคุม คือ การกำหนดมาตรวัดเพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางของแผนงานที่กำหนด การควบคุมนั้นต้องมีการวัดและติดตามผล การวิเคราะห์และประเมินผลกับมาตรวัด และการปรับแก้ไขผลการดำเนินงานที่จำเป็น (การจัดการเชิงกลยุทธ์, 2553)

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารวัด/พระสังฆาธิการควรจะมีกลยุทธ์ในการปฏิบัติศาสนกิจตามลำดับขั้นตอน คือ 1) ด้านการวางแผน กำหนดทิศทางองค์การพร้อมกับเป้าหมายและแผนงาน 2) ด้านการจัดองค์การ จัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ การจัดการบุคคล การพัฒนาบุคคล และธำรงรักษาบุคลากรให้องค์การมีทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า พร้อมที่จะปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ความสำเร็จให้กับองค์การ 4) ด้านการประสานงาน ควรจะมีศิลปะการสร้างความเข้าใจ การรู้จักจูงใจและกำกับให้ผู้ทำงานทุกคนและทีมงานทำงานโดยทุ่มเท 5) ด้านการควบคุม การติดตามผลการปฏิบัติและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาแก้ไขปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับบุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการเป็นต้นให้มีความชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน. (2552). **คู่มือพระสังฆาธิการ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมการศาสนา. (2550). **ความหมายของวัด.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

กองพุทธศาสนสถาน. (2553). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

แก้ว ชิดตะขบ. (2550). **พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรองแก้ว อยู่สุข. (2552).**พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ติน ปรัชพฤทธิ์. (2551). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เติมศักดิ์ ทองอินทร์. (2555). **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงศ์. (2554). **องค์การและการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ธงชัย ยมจินดา. (2553). **การจัดการเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไตรรัตน์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2553). **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชญาณวิสิฐ. (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2549)**. การบริหารวัด.** ราชบุรี : เพชรเกษมการพิมพ์.

วิเชียร วิทยอุดม. (2554)**. ทฤษฎีองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทธีระฟิล์ม.

อำนาจ ธีระวนิช. (2553). **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทมาเธอร์ บอส แพคเก็จจิ้ง จำกัด.

Andrew J.Dubrin. (1984) **Foundations of Organizational Behavior**. Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice-Hill Inc..

Druck. Peter F. (1974) **Management** : **Tasks responsibility practice.** New York : Harper Row.

Dale Davison. (1965) **Management** : **Theory and practice.** New York : Mc Graw–Hill.

Fred Luthens. (1995) **Organization Behavior.** Singapore : McGraw-Hill International Editions.

Herbert Simon. (1971) **Public Administration.** New York : Alfred A. Knope. Inc.